

Järjestösihteeri Seppo Nieminen, Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto r.y.

SIIRTOLAISPATSAAN PALJASTUSPUHE TÖYSÄSSÄ 14.6.1975

Olemme tänään kokoontuneet kunnioittamaan Atlantin valtameren taakse muuttaneiden siirtolaisten muistoa. Monet heistä ovat päivätyönsä siellä jo tehneet ja heidän jälkeläisensä asuttavat nyt Amerikan Yhdysvaltoja ja Kanadaa. Jotkut ovat vielä aktiivisesti työelämässä mukana, ja muutamat ovat palanneet Suomeen ja ovat juhlistamassa tätä harvinaista tilaisuutta. Sinä aikana, jolloin pääosa työeläisistäkin siirtolaisista lähti, siirtolaisuus oli laaja yleismaailmallinen ilmiö. Vilhelm

Moberg on kirjassaan Maastamuuttajat erinomaisesti kuvannut ruotsalaisten siirtolaisten muuton syitä ja niitä olosuhteita, joista he lähtivät. Monet syistä soveltuisivat selittämään siirtolaisuutta yleensä. Kuitenkin jokaisella siirtolaisella luovutta-
neella alueella on myös sille erityisleimaa antavia ominaisuuksia, jotka selittävät kyseisen alueen siirtolaisuuden laajuutta ja ajankohtaa.

Muutamia suomalaisia siirtolaisia muutti Ruotsin ja Ruijan kautta jo ennen varsinaista suurta siirtolaistulvaa. Sanotaanhan jopa yhden Yhdysvaltain itsenäisyyssjulistuksen allekirjoittajan, John Mortonin, olleen suomalaissukuinen Jussi Mattinen. Kuitenkin pääosa Suomesta Atlantin taakse suuntautuneesta siirtolaisuudesta tapahtui vuosina 1867–1930. Tänä aikana Suomesta lähti 360.000 siirtolaista ja näistä 120.000 Etelä-Pohjanmaalta. Siis kolmannes lähtijöistä oli eteläpohjalaisia. Tämä lukujen suhde ei voi olla herättämättä kummastusta. Haluaisinkin nyt hetken tarkastella, mikä sai työväenläiset ja hieman laajemmin ottaen eteläpohjalaiset yleensä lähtemään vaikealle matkalle ja mitä seurauksia siirtolaisuudella oli niin lähtijöille kuin taakse jääneillekin. Edesmenneen tohtori Anna-Leena Toivosen 1963 julkaisema tutkimus Etelä-Pohjanmaan valtameren takaisesta siirtolaisuudesta valaisee näitä kysymyksiä erinomaisen ansiokkaasti. Sanoma siirtolaisten mahdollisuuksista lankesi suotuisaan maaperään. Suuret nälkävuodet 1867–68 koettelivat Pohjanmaata kovasti. Tänä aikana Etelä-Pohjanmaalla kuoli nälkään ja tauteihin yli 25.000 henkeä. Tämä antoi monelle tarpeellisen lähtösyyn. Selvästikin tärkeimmät syyt eteläpohjalaisten siirtolaisuudelle olivat taloudellisia. Toisaalta Etelä-Pohjanmaan ja koko Suomenkin siirtolaisuus on yhteydessä ajan suureen murrokseen kaikilla elämän aloilla. Eteläpohjalainen yhteiskunta oli maatalousvaltainen. Maa ja talo olivat sen keskeisiä tekijöitä. Niinpä valtameren taakse lähdettiin hakemaan talon hintaa. Tämä koski niin talollisia, torppareita kuin itsellisiäkin. Perimysjärjestelmä edesauttoi siirtolaisuutta. Amerikasta sai huomattavasti helpommin kanssaperillisille maksettavat lunastussummat kuin kotimaasta. Pikkutilan jaossa väistytvä perillinen oli usein valinnan edessä; säätykierto alaspäin tai muutto Amerikkaan. Taloudellisesti painoi myös vanhemmille ja alaikäisille sisaruksille maksettava eläke eli syytinki. Kun vanhat sivuelinkeinotkin olivat tyrehtyneet, ei kotimaassa ollut paljon menetettävää, mutta valtameren takana kaikki voitettavana. Merkillepantavaa kuitenkin on, että melkein kaikki lähtivät vakaana aiko-

muksenaan ansaita talon hinta ja palata kotiseudulleen itsenäisinä talollisina. Monet palasivatkin ja monet tekivät useita ansiomatkoja Amerikkaan, mutta vielä useamman kohdalla paluu jäi vain aikeeksi.

1800-luvun lopulla Suomen liikenne ja talouselämä suuntautuivat Suomenlahdelle. Etelä-Pohjanmaalla oli nyt edessä elintason lasku. Pohjalaiseen luonteeseen on harvinaisen yksimielisesti liitetty epiteetit vapaudenrakkaus, itseensäluottavaisuus, sosiaalinen itsetunto ja yritteliäisyys. Tällaiseen luonteenlaatuun ei sopinut tyytyminen vähempään, vaan lähdettiin yrittämään muualta parempia ehtoja. Huolimatta ylpeästä ja itsetuntoisesta luonteestaan pohjalaiset olivat myös tottuneet yhteistyöhön. Niinpä yhtenä tekijänä siirtolaisuuden voimakkuudelle on nähtävä yhteishenki. Kun lähdettiin, lähdettiin joukolla.

Voidaan kyllä mainita muitakin siirtolaisuutta edistäneitä tekijöitä, mutta ne olivat vähäisempiä. Niisanottu vanhan väen asevelvollisuus - 3 vuotta - lisäsi epäilemättä nuorten miesten muuttoa. Sortovuosien laittomien kutsuntojen ja muiden venäläistämistoimenpiteiden painostuksessa Amerikan talouselämän nousukausi tuntui voimakkaansa vetona Suomessa. Amerikalla oli maine maana, missä kuka tahansa saattoi luoda omaisuuden itselleen. Amerikan vapaus ja tasa-arvoisuus houkuttelivat eteläpohjalaista luonnetta aikana, jolloin suomalainen säädty-yhteiskunta vielä katkoi kahleitaan. Elämän näennäinen koreuskin houkutteli ja ehkä pelkkä seikkailunhalukin sai jonkun nuoren miehen ottamaan ratkaisevan askeleen.

Minne eteläpohjalaiset sitten menivät? Heitä, kuten tietysti muitakin suomalaisia, oli erityisesti keskilännellä Michiganin, Minnesotan ja Ohion valtioissa sekä myös Wisconsinissa. Itärannikolla Massachusetts, New York ja Pennsylvania olivat suosiossa. Ulottipa moni matkansa kauas länteen Washintonin, Oregonin ja Kalifornian osavaltioihin asti. Erityisesti 1920-luvulla siirtolaisuus suuntautui yhä suuremmissa määrin Kanadaan, kun Yhdysvallat ryhtyi asettamaan sulkua maahan suuntautuvalle siirtolaisuudelle. Vaasan-Jaakkoo kertoo Amerikan matkaltaan, että tapasi "De Kalbis enempi Teuvan riipinkyläläisiä kuin Suomes ja koko Teuvalla". Alavutelaaisia oli erityisesti Waukeganissa lähellä Chicagoo ja työväenläisiä Amasassa Michiganissa. Luonnon samankaltaisuus sekä keskinäisen turvallisuuden kaipuu johtivat siirtolaiset keskittymään samoille paikkakunnille.

Siirtolaisuusilmiötä tarkasteltaessa on huomio kiinnitettävä myös siihen, mikä oli siirtolaisuuden anti tai menetykset kotimaakunnalle. Laajamittainen muutto

aiheutti joskus työvoiman puutetta ja taloudellista tappiota. Olihan valtaosa siirtolaisista 16-40 vuoden ikäisiä. Suomessa sivistyneistä vastusti äännekkäästi siirtolaisuutta. Pelättiin niitä siveellisiä ja henkisiä vaaroja, joille alttiiksi muuttajat helposti joutuivat. Lisäksi kotiin jääneitten perheitten pelättiin joutuvan yhteiskunnan huollettavaksi. Jonkin verran näin tapahtuikin, perheitä hajosi ja ns. "amerikanlesket" koettiin moraalisenä ongelmana kotiseudulla. Kuitenkin tiedetään siirtolaisten jokseenkin hyvin huolehtineen taloudellisista ja moraalisista velvoitteistaan. Pelättiin myös viljelysten ja tilojen rappeutuvan hoidotta. Useasti kuitenkin työvoiman puute pakotti koneellistamaan ja uudistamaan maanviljelystä tavalla, joka koitui maakunnalle ja sen asukkaalle hyödyksi. Vähämerkityksinen ei liene avarakatseisuus ja ennakkoluulottomuus, jota osoitettiin kotiinpalatua kunnallisissa ja valtiollisissakin luottamustoimissa. Huvittavana yksityiskohtana mainittakoon, kuinka Eemeli Huhtala Alavudelta komensi Amerikasta tultuaan vään käsien pesulle ennen ateriala. Moinen oli ennenkuulumatonta edistystä. Mainio perunalaatu "Lapuan - Niku" on puolestaan konkreettisia Amerikan anteja kotimaakunnalle.

Poisviedyn työvoiman tilalle tuotiin dollareita. Kaikkea tuotua ja kirjeissä lähetettyä rahaa ei mitenkään voida arvioida. Rahalaitosten välittämät lähetykset nousivat vuoteen 1959 mennessä summaan, joka tukkuhintaindeksiä muuntokertoimenä käyttäen vastaisi hieman yli 3 miljardia markkaa nykyrahaa. Tällä rahalla oli etenkin maatalousvaltaisella Etelä-Pohjanmaalla valtava merkitys. Entä se tavaramäärä, joka saapui amerikanpaketteina? Erityisesti korostaisin niiden merkitystä sodanjälkeisissä ankeina vuosina. Tämän lisäksi oli laajamittaista yhteisavustusta, jonka vanhemmat läsnäolijat hyvin muistavat. Suomen vaikeuksien aikana amerikkalaiset vaivojaan säästämättä uhrasivat aikaansa ja ponnistelujaan entisen kotimaan hyväksi.

Aikanaan siirtolaisuutta usein ankarastikin kritisoitiin ottamatta huomioon sen positiivista antia. Siirtolaiseksi lähteminen oli jokaisen henkilökohtainen ratkaisu, joka perustui ajan oloihin ja vaati lähtijältä suurta uskallusta. Siirtolaisen elämä uudessa maassa ei suinkaan ollut helppoa. Yritteliäisyydellään ja sitkeydellään siirtolaiset toteuttivat unelmansa, jota olivat lähteneet hakemaan. He loivat pohjan toisen ja kolmannen polven amerikkansuomalaisten taloudelliselle vauraudelle

ja korkealle henkisel­le ja sivistykselliselle tasolle. Tärkeänä pitäisin sitä, että veri- ja tunnesiteet kotimaahan säilyttäen amerikansuomalaiset siirsivät yhteiskunnallisen ja poliittisen uskollisuutensa uuteen kotimaahan, niinkuin oikein onkin. Suomalaiset ovat kunnialla osallistuneet Amerikan Yhdysvaltain rakentamiseen. Presidentti Ford sanoi puheessaan: "Kuten muuan edeltäjästäni kerran sanoi, olemme kaikki siirtolaisten jälkeläisiä, mutta on joitakin amerikkalaisia, jotka ylläpitävät läheisempiä siteitä vanhan maan kanssa kuin muut. Näille amerikkalaisille osoitan tässä erityistä kunnioitusta. Teillä on täysi oikeus olla ylpeitä menneisyydestänne, sillä yhdistetyt taustanne ovat auttaneet rikastuttamaan maamme ja varustamaan sen suuremmalla joustavuudella, ymmärryksellä, suvaitsevaisuudella ja voimalla. Amerikkalaisina ette ole vain korjanneet hyötyä elämästä tässä maassa, vaan olette osallistuneet mittaamattomassa määrin kansakuntamme rakentamiseen. Esi-isänne jättivät teille perinnön, josta olette oikeutusti ylpeitä. Nyt on meidän vuoromme rakentaa parempi tulevaisuus maallemme ja lapsillemme."

Näihin presidentti Fordin sanoihin yhtyen kunnioitamme tänään Pohjois-Amerikkaan muuttaneiden siirtolaisten muistoa. Siteet, jotka meillä on Yhdysvaltoihin ja Kanadaan ovat voimakkaat. Meidän velvollisuutemme on huolehtia, että suurelta osalta siirtolaisten luomiin suhteisiin perustuvat ystävyys- ja kulttuurisiteet Suomen ja Yhdysvaltain välillä laajenevat ja voimistuvat. Tähän tarjoavat ensi vuonna vietettävät Yhdysvaltain 200-vuotisjuhlat erinomaisen tilaisuuden. Monet järjestöt ovat tämän ottaneet huomioon, mutta jätän sen myös jokaisen läsnäolijan sydämelle. Muistuttakoon nyt paljastettava patsas meille siirtolaisista, jotka näiltä seudu­in lähtivät etsimään itselleen parempia elinmahdollisuuksia, mutta jotka uudessa maassa ovat lämpimänä säilyttäneet muiston kotimaastaan.

Herra Suurlähettiläs, pyydän Teitä paljastamaan Atlantin taakse muuttaneiden siirtolaisten muistopatsaan.

Mr. Ambassador, may I ask you to unveil the statue to honour immigrants beyond the Atlantic.

USA:n Suomen Suurlähettiläs Mark E. Austad:

This monument is a symbol of many important events in lives of thousand of people who migrated from this area and helped to make America as vital as it is.

I note that those who migrated did not forget the land of their birth as evidenced by this magnificent monument.

I congratulate the gentleman whose idea it was and who nursed it to completion.

I pay my respects to the simplicity of the design and to the sculptor who conceived of it.

I congratulate those who came from far places to commemorate this event.

To me this monument represents the solidarity of the friendship and understanding and mutual respect between our great countries.

You do the American Ambassador great honor to invite him here.